

Sygn. akt III USK 516/21

POSTANOWIENIE

Dnia 20 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania H. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

o ustalenie prawa do emerytury pomostowej,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 20 września 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 30 marca 2021 r., sygn. akt III AUa 1049/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od H. P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w B. 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3. adw. A. S. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Lublinie 180 zł tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, przy czym kwotę tę należy podwyższyc o obowiązującą stawkę podatku VAT.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z 30 marca 2021 r. oddalił apelację H. P. od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu z 25 września 2020 r., oddalającego jego odwołanie od decyzji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w B. z

27 lutego 2019 r., odmawiającej mu prawa od emerytury pomostowej. Skarżący był palaczem w [...] Spółdzielni Mieszkaniowej. Jego praca nie była pracą wymienioną w pkt 13 i 14 załącznika nr 2 do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych. Zgodnie z art. 3 ust. 5 ustawy za pracowników wykonujących prace w szczególnym charakterze uważa się pracowników wykonujących po dniu wejścia w życie ustawy, w pełnym wymiarze czasu pracy, prace, o których mowa w ust. 3. Z przeprowadzonego postępowania dowodowego wynika, że wnioskodawca jako palacz dokonywał kontroli parametrów kotłów grzewczych monitorując ciśnienie, temperaturę i mierniki ciągu powietrza. Za pomocą zaworów i regulatorów ustawiał właściwe dostarczanie powietrza do paliwa i ciśnienia pary w kotle. Sprawdzał kocioł i urządzenia pomocnicze w celu wykrycia ich wadliwego działania. Tego rodzaju czynności mogą być zakwalifikowane jako bezpośrednie sterowanie procesami technologicznymi. Zarazem jednak wnioskodawca wykonywał szereg istotnych czynności właściwych pracy palacza to jest uruchamiał pulweryzator i ruszt mechaniczny w celu rozkruszenia i dostarczenia węgla do pieca, dokonywał okresowych przeglądów kotła, zajmował się wymianą palników, uszczelnianiem rur i łączników, czyścił zawory i zbiorniki paliwa, zajmował się usuwaniem popiołu, odmulaniem kotła, czyścił sfery podmuchu. Nie są to prace wymagające szczególnej sprawności psychofizycznej, polegające na bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi lub technologicznymi. Oznacza to, że wnioskodawca nie pracował w pełnym wymiarze czasu pracy przy bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego lub przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego. Jak podnosi się w orzecznictwie, jako prace o szczególnym charakterze w rozumieniu pkt 14 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, można kwalifikować tylko takie prace, które polegają na „bezpośrednim sterowaniu”. Wykonujący je pracownik musi obsługiwać urządzenia, maszyny lub instalacje i stale kontrolować ich parametry, reagując na wszelkie odchylenia i podejmując działania korygujące, co w założeniu ma doprowadzić do niedopuszczenia do wystąpienia poważnej awarii ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego. Ustawodawca w załączniku nr

1 zawierającym wykaz prac w szczególnych warunkach nie wymienił pracy na stanowisku palacza jako takiej pracy, jak to miało miejsce w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. Praca wnioskodawcy nie polegała na bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi czy technicznymi lecz była typową pracą palacza polegającą na dostarczaniu do kotłów paliwa, utrzymywaniu właściwej temperatury, czyszczeniu kotła i związanych z nim urządzeń. W ramach wykonywania tej pracy wnioskodawca monitorował stan temperatury, ciśnienia, dopływu powietrza, lecz był to tylko wycinek jego pracy. Z tego względu brak podstaw do kwalifikacji pracy wnioskodawcy jak prac wymienionych w pkt 13 i 14 załącznika nr 2.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych oraz pkt 13 i 14 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych poprzez błędną ich wykładnię poprzez uznanie, iż zgodnie z dyspozycją tych przepisów praca, którą wykonywał skarżący w [...] Spółdzielni Mieszkaniowej w K. od 2 października 1984 r. do 8 lipca 2014 r. nie należy do pracy wykonywanej w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze jako praca przy bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego oraz prace przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego, w sytuacji gdy praca którą wykonywał skarżący w rzeczywistości taką pracą była.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na podstawie przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W uzasadnieniu wniosku zarzucono, iż Sąd drugiej instancji nie pochylił się i przeanalizował apelacji i nie rozważył trafności postawionych tam zarzutów, zaś całą uwagę skupił na utrzymaniu w mocy wyroku Sądu I instancji.

Niniejsza skarga jest oczywiście uzasadniona, gdyż Sąd Apelacyjny w Lublinie wydając zaskarżony wyrok naruszył w sposób oczywisty art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych oraz pkt 13 i 14 załącznika nr 2 do ustawy dokonując błędnej ich wykładni, co doprowadziło do niewłaściwego uznania, iż praca, jaką wykonywał skarżący polegająca na

uruchamianiu pulweryzatora i rusztu mechanicznego w celu rozkruszenia i dostarczenia węgla do pieca, dokonywanie okresowych przeglądów kotła, wymiana palników, uszczelnianie rur i łączników, czyszczenie zaworów i zbiorników paliwa, usuwanie popiołu, odmulanie kotła, czyszczenie sfer podmuchu nie jest pracą wymagającą szczególnej sprawności psychofizycznej, polegającą na bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi i technologicznymi, co doprowadziło Sąd II instancji do błędnego przekonania że skarżący nie pracował w pełnym wymiarze czasu pracy przy bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi, mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważanej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego lub przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego, w sytuacji gdy te czynności mają bezpośrednie znaczenie przy obsłudze kotła grzewczego, co jednocześnie stanowi sterowanie procesami technologicznymi w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach pomostowych oraz załącznika nr 2 do tej ustawy. Uchybienia Sądu II instancji doprowadziły w konsekwencji do niezasadnego oddalenia apelacji powoda, co powoduje, że wydane orzeczenie nie odpowiada prawu. Okoliczności te zostały szerzej omówione w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych.

Pozwany w odpowiedzi wniósł o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Skargę kasacyjną wnosi się od prawomocnego wyroku, co tłumaczy wymagania stawiane podstawom przedsądu.

Skarżący nie wykazuje, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona – art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W zakresie procesowym w zgłoszonej podstawie przedsądu brak jest zarzutów dotyczących postępowania przed Sądem drugiej instancji (również w podstawie kasacyjnej). Skargę i wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania ocenia się w granicach zgłoszonych zarzutów (art. 398¹³ § 1 k.p.c. ma odpowiednie zastosowanie na etapie przedsądu). Skarżący nie zarzuca naruszenia art. 378 k.p.c., który byłby właściwy dla ogólnego zarzutu wniosku o nierozpoznanie zarzutów apelacji przez Sąd drugiej instancji. Wymagane byłoby też wykazanie, iż naruszenie przepisów postępowania miało wpływ na wynik sprawy. Taką miarą ocenia się zarzut procesowy skargi kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), zatem tym bardziej jest aktualna w odniesieniu do szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jako że znaczenie ma dopiero aż oczywista zasadność skargi kasacyjnej. Nie każde naruszenie procesowe ma wpływ na wynik sprawy (*a contrario* art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). O wyniku sprawy decyduje prawo materialne, gdyż określa uprawnienie i przedmiot sporu. Sąd drugiej instancji samodzielnie ustala stan faktyczny (art. 382 k.p.c.) i suwerennie stosuje prawo materialne.

Brak zarzutów procesowych oznacza, że w ocenie zarzutu materialnego wniosku wiążą ustalenia stanu faktycznego, na których oparto zaskarżony wyrok (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Skarżący był zatrudniony jako palacz. W zakresie sporu tj., czy jego praca była zatrudnieniem wymienionym w pkt 13 i 14 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych skarżący we wniosku nie przedstawia trafnych argumentów. Nie można stwierdzić błędnej wykładni zastosowanych przepisów. Sąd Apelacyjny zasadnie odwołał się do wykładni przyjętej przez Sąd Najwyższy w wyroku z 9 maja 2019 r., III UK 115/18, w którym stwierdzono m.in., że piec hutniczy nie jest urządzeniem, w którego działaniu zachodzą "procesy techniczne" mogące spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego oraz że skutki awarii pieca ograniczone są do zakładu pracy a huta nie jest takim podmiotem, którego prawidłowe i niezakłócone funkcjonowanie było lub jest kluczowe dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego.

Taki kierunek wykładni uznano za zasadny w wyroku Sądu Najwyższego z 24 lutego 2022 r., II USKP 118/21, wskazując, że chodzi o możliwość powstania awarii technicznej (przemysłowej), która może być ograniczona do jednego urządzenia, ale jej skutki muszą powodować niebezpieczeństwo w większym zakresie niż ograniczone do jednego stanowiska pracy.

Pod pozycjami 13 i 14 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych kluczowe jest określenie czynności polegającej na "bezpośrednim sterowaniu". Językowo czynność sterowania (ster to urządzenie służące do kierowania statkami wodnymi i powietrznymi) polega na kierowaniu pracą jakiegoś urządzenia za pomocą innych odpowiednich urządzeń – czyli jak w powołanym wyroku z 9 maja 2019 r., III UK 115/18 Sąd Najwyższy słusznie stwierdził, że przy wykonywaniu tego rodzaju prac (polegających na „bezpośrednim sterowaniu”) pracownik musi obsługiwać urządzenia, maszyny lub instalacje i stale kontrolować ich parametry, reagując na wszelkie odchylenia i podejmując działania korygujące, co w założeniu ma doprowadzić do niedopuszczenia do wystąpienia poważnej awarii ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego. Negatywna ocena wniosku w obecnej sprawie wynika z tego, że w sprawie nie ustalono aby zatrudnienie skarżącego jako palacza wypełniało przesłanki przedmiotowe i w konsekwencji podmiotowe, określone w poz. 13 i 14 załącznika do ustawy. Granice ustaleń stanu faktycznego stanowi dwuinstancyjne postępowanie przed Sądem powszechnym i nie podważa jej wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Brak jest takich zarzutów w podstawie kasacyjnej (art. 398³ § 1 k.p.c.), która jako odrębna część skargi nie podlega też rozpoznaniu na etapie przedsądu.

Zasadnie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny, że określone prace palaczy były kwalifikowane w starym rozporządzeniu z 7 lutego 1983 r. wykonawczym do art. 32 ustawy o emeryturach i rentach jako prace w szczególnych warunkach (dział XIV, Prace różne, pkt 1 i 2). Należy dodać, że takiego wyróżnienia przedmiotowego prac nie ma w ustawie o emeryturach pomostowych w załączniku nr 1 i nie występuje też w załączniku nr 2 do tej ustawy, opartym zasadniczo na kryterium podmiotowym, czyli dotyczącym zatrudnienia na określonych stanowiskach pracy w szczególnym charakterze. Wprawdzie pkt 13 i 14 załącznika nr 2 nie konkretyzują stanowisk pracy, to jednak wskazują na określone przesłanki cechujące te stanowiska, która są silnie uwarunkowane co do rodzaju i przedmiotu prac a ponadto łączą się z potencjalnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa publicznego. Zgodnie z ustaleniami praca skarżącego nie spełniała tych przesłanek, gdyż chodzi o pracę przy bezpośrednim sterowaniu procesami technicznymi mogącymi spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego, a nie o zwykłe

prace fizyczne i techniczne palacza pieca grzewczego w spółdzielni mieszkaniowej. Skarżący nie pracował przy bezpośrednim sterowaniu procesami technologicznymi mogącymi stwarzać zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ze skutkami dla bezpieczeństwa publicznego lub technicznymi mogącymi spowodować awarię techniczną z poważnymi skutkami dla bezpieczeństwa publicznego.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach zastępstwa procesowego strony pozwanej w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

O kosztach pełnomocnika z urzędu orzeczono na podstawie § 4 ust. 2 i 3, § 15 ust. 2, § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

[as]